

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МІКРОЕКОНОМІКА"
для студентів галузі знань
0305 "Економіка та підприємництво"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 6 від 23.12.2013 р.

Укладачі: Колесніченко І. М.
Литвиненко А. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Мікроекономіка" для студентів галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" всіх форм навчання / укл. І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 72 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" всіх форм навчання.

Вступ

Трансформаційні перетворення, що відбуваються в соціально-економічній системі України, вимагають від майбутніх фахівців ринково орієнтованого економічного світогляду, знань і навичок стосовно механізмів встановлення та відновлення рівноваги мікросистем та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Здійсненню цієї мети сприяє вивчення "Мікроекономіки", яка є нормативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" всіх форм навчання.

У центрі уваги мікроекономіки – процеси прийняття первинними ланками економіки оптимальних економічних рішень на основі раціональної поведінки та за умов обмеженості засобів і наявності альтернативних можливостей. Водночас, мікроекономіка досліджує особливості функціонування та перспективи розвитку певних товарних та ресурсних ринків, дозволяє зрозуміти, як формуються ціни й визначаються обсяги виробництва в різних галузях, з'ясовує наслідки впливу державного регулювання окремих ринкових структур і галузевих ринків.

Знання концептуальних основ навчальної дисципліни "Мікроекономіка" та оволодіння її практичним інструментарієм відповідає вимогам Національної рамки кваліфікації, формує професійні компетентності студентів щодо обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна	
Модулів – 2	Усі напрями підготовки	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й, 2-й
Загальна кількість годин – 144		Семестр	
		2-й	1-2(3-4)
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	34 год	8 год.(12 год)
		Практичні, семінарські	
		34 год	8 год.
		Самостійна робота	
		76 год	128 год
		Вид контролю	
		екзамен**	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 89 %; для заочної форми навчання – 89 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування ринково орієнтованого економічного світогляду, знань і навичок стосовно з'ясування механізмів встановлення та відновлення рівноваги мікро-систем та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння мотивів, основних закономірностей та методологічних принципів поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах на мікрорівні;

оволодіння універсальним інструментарієм для самостійного аналізу та обґрунтування прийняття оптимальних господарських рішень за умов обмеженості засобів і наявності альтернативних можливостей.

Мікроекономіка вивчає процеси, які відбуваються на рівні окремих економічних суб'єктів, визначає мотиви та закономірності їхньої поведінки та форми взаємодії.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна діяльність людей та загальні економічні проблеми, що виникають під час її здійснення на мікрорівні господарської системи, де вступають у взаємовідносини мікроекономічні суб'єкти.

Предметом мікроекономіки є процеси економічного вибору, що здійснюють суб'єкти господарювання для досягнення своїх цілей в умовах обмежень, які накладаються на їхні можливості.

Звичайно вивчення мікроекономіки не вважається запорукою успіху у підприємницькій діяльності, але воно допомагає розумінню складного економічного світу, разом з іншими базовими дисциплінами "Політичною економією", "Історія економіки та економічної думки", "Макроекономікою" та ін. формує громадську свідомість, випрацьовує економічний тип мислення. Поняття та тенденції, які визначаються мікроекономікою, використовуються іншими економічними науками, тобто вона слугує їхнім теоретичним фундаментом.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота

студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, мету і концептуальні основи мікроекономічного аналізу;
обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з кардиналістським та ординалістським підходами;

наслідки зміни цін і доходу споживача на споживчий вибір;

дію законів попиту та пропозиції та особливості впливу цінових і нецінових детермінант;

умови вибору комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску;

взаємозв'язки функції виробництва та функції витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах;

правила поведінки фірми за умов зміни ринкової ситуації;

особливості попиту й пропозиції факторів виробництва та механізм визначення їх цін у різних ринкових структурах.

вміти:

моделювати поведінку споживача з урахуванням спадної граничної корисності блага;

знаходити оптимальний варіант вибору споживача на основі принципу рівності зважених граничних корисностей;

визначати зміни оптимального стану під впливом зміни переваг споживача та зміни його доходу;

виконувати графічну побудову ліній "дохід – споживання", "ціна – споживання";

моделювати ситуації порушення ринкової рівноваги і давати їх характеристику;

визначати основні показники, що характеризують ефективність стратегії підприємства у коротко- та довгостроковому періодах;

обчислювати витрати виробництва та виконувати економічні обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру підприємства та оптимальної потужності діючого підприємства;

використовувати правила поведінки фірми в реальній економіці в умовах будь-якої ринкової ситуації;

обґрунтовувати оптимальний вибір товаровиробника, який купує фактори виробництва, та робітника щодо праці і відпочинку;
визначати ринкову ціну виробничого фактору.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загально-професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ПНЗЕ* 2.1	Приймати оптимальні економічні рішення в умовах обмежень, що накладаються на можливості суб'єктів господарювання	Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з умови їхньої раціональності
		Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості
		Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливості суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень
ПНЗЕ 2.2	Розробляти оптимальні економічні рішення з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	Визначати способи формалізації та реалізації оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання з використанням практичного інструментарію мікроаналізу
		Здійснювати обґрунтований вибір інструментів та моделей для формування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання
ПНЗЕ 2.3	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання та їх реалізацію в умовах обмежень, що накладаються на їхні можливості	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання
		Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання

* Природньо-науковий загально-економічний

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теорія взаємодії виробника та споживача

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

1.1. Мікроекономіка як складова частина економічної теорії.

Мікроекономіка як складова частина економічної теорії. Зміст, співвідношення і генезис термінів "політична економія", "економічна теорія", "макроекономіка", "економікс" та ін.

1.2. Обмеженість ресурсів і необхідність вибору. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Альтернативний вибір, альтернативні витрати та альтернативна вартість.

1.3. Предмет мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Еволюція та сучасний зміст предмету мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні.

1.4. Інструментарій мікроекономічного аналізу. Основні принципи і методи вивчення мікроекономічних явищ і процесів. Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу. Взаємозв'язок мікроекономіки з іншими дисциплінами.

1.5. Економічна політика на мікрорівні: сутність, структура, види. Сутність економічної політики на мікрорівні, її структура, види.

Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

2.1. Корисність в економічній теорії: поняття, проблеми виміру.

Потреба і корисність. Потреби, їх види, структура. Поняття корисності в економічній теорії. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність: вимірювання та графічне зображення. Постулати теорії споживчого вибору. Визначення ціни товару на основі граничної корисності.

2.2. Сукупна та гранична корисність. Закони Госсена. Закон спадної граничної корисності. Перший та другий закони Госсена. Оптимальне споживання одного блага. Гранична корисність та крива попиту. Вирішення парадоксу А. Сміта на основі кривих граничної корисності.

2.3. Бюджетні обмеження і можливості споживання. Правило максимізації корисності. Рівновага споживача з кардиналістських позицій, в т.ч. в умовах споживання набору благ. Рівновага споживача з кардиналістських позицій, в тому числі в умовах споживання набору благ. Фактор часу і споживчий вибір.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

3.1. *Криві байдужості. Карта байдужості.* Криві байдужості, їх властивості. Карта байдужості. Окремі випадки конфігурацій кривих байдужості для різних пар товарів. Роль кривих байдужості у мікро-економічному аналізі поведінки споживача. Гранична норма заміщення благ. Зона ефективного заміщення. Обмеження та виключення.

3.2. *Бюджетне обмеження і можливості споживача.* Бюджетна лінія, її формула та графічне зображення. Ламана бюджетна лінія. Зсув бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на розташування бюджетної лінії та процес споживання.

3.3 *Рівновага (оптимум) споживача з точки зору ординалістської теорії поведінки споживача.* Економічне обґрунтування та графічне зображення оптимуму споживача як моделі раціонального споживчого вибору. "Внутрішнє" та "кутове" рішення рівноваги споживача.

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

4.1. *Реакція споживача на зміни доходу та ціни.* Залежність поведінки споживача від його доходу. Лінія "дохід – споживання" та побудова кривих Енгеля. Закони Енгеля. Побудова лінії "дохід – споживання". "Суперіорні" (нормальні) та "інферіорні" (низькоякісні) товари. Особливості лінії "дохід – споживання" для нормальних і низькоякісних товарів. "Лінія життя" для різних верст населення та різних вікових груп. Лінія "ціна – споживання" та побудова кривої індивідуального попиту. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії "ціна – споживання". Різновиди траєкторії зміни споживання внаслідок зменшення цін на суперіорні та інферіорні товари. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

4.2. *Фактори впливу на вибір споживача.* Утворення "надлишку споживача" в результаті перевищення корисності товарів над ціною. Приріст "надлишку споживача" як показник зміни його добробуту. Зміна

надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари. Комплементарні товари та товари-субститути.

4.3. Ефект доходу і ефект заміщення. Основні фактори впливу на вибір споживача. Ефект доходу і ефект заміщення. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на складові: ефект доходу та ефект заміщення – основні підходи за Слуцьким та Хіксом.

4.4. Парадокс Гіффена.

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини

5.1. Попит і пропозиція як основні важелі ринкового механізму. Закон попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту. Попит і закон попиту. Графічне відображення закону попиту. Функція попиту. Графіки індивідуального та ринкового попиту. Виключення з дії закону попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту. *Закон пропозиції. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції.* Пропозиція і закон пропозиції. Графічне відображення закону пропозиції. Функція пропозиції. Графіки індивідуального та ринкового попиту. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції.

5.2. Ринкова рівновага: механізм встановлення, умови формування та шляхи досягнення. Поняття часткової ринкової рівноваги, рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Види ринкової рівноваги. Зміни у ринковій рівновазі. Дефіцит та надлишок виробництва. Зміни рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва під впливом різних чинників на взаємозалежних ринках. Стійкість ринкової рівноваги. Павутиноподібна динамічна модель досягнення рівноваги. Наслідки державного втручання у ринкову рівновагу. Чорний ринок. Спекуляція та посередництво.

5.3. Еластичність попиту та пропозиції, фактори, які на них впливають. Еластичність попиту, фактори, які на неї впливають. Види еластичності попиту: за ціною (пряма), за доходом та перехресна еластичність. Дугова та точкова еластичність. Еластичність пропозиції, фактори, що на неї впливають. Еластичність за власною ціною блага та за цінами факторів виробництва. Дугова та точкова еластичність пропозиції. Еластичність у короткостроковому та довгостроковому періодах. Практичне значення теорії еластичності попиту та пропозиції.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

6.1. Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні.

Поняття підприємства. Місце та роль підприємства у ринковій системі. Організаційно-правові форми підприємств. Класифікація суб'єктів господарювання.

6.2. Сукупний, середній та граничний продукт. Виробництво та фактори виробництва. Сутність та структура факторів виробництва. Сукупний, середній та граничний продукт.

6.3. Виробничий процес та його оптимізація. Загальний та середній доход. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Особливості виробництва. Технологія виробництва. Взаємозамінність та взаємозалежність факторів виробництва. Оптимальне співвідношення ресурсів. Економічна та технологічна ефективність виробництва. Мікроекономічна модель підприємства.

6.4. Виробнича функція: поняття, параметри, види. Поняття виробничої функції. Властивості виробничої функції. Види виробничих функцій. Екстенсивне та інтенсивне виробництво. Короткостроковий та довгостроковий періоди у діяльності підприємства. Виробництво з одним та двома змінними факторами виробництва. Особливості виробничої функції у короткостроковому періоді. Закон спадної граничної продуктивності (віддачі) змінного фактора виробництва.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

7.1. Поняття та структура факторів виробництва. Особливості виробничої функції на довгостроковому інтервалі. Виробництво з одним та двома змінними факторами виробництва.

7.2. Ізокванта та ізокоста: суть, графічне та алгебраїчне зображення. Ізокванта. Карта ізоквант. Зона технологічного заміщення. Гранична норма технологічного заміщення. Ізокоста: сутність, графічне та алгебраїчне зображення. Оптимум товаровиробника та його графічна інтерпретація.

7.3. Ефект масштабу та його вплив на визначення оптимального розміру підприємства. Виробництво у довгостроковому періоді. Поняття ефекту масштабу. Постійна, зростаюча та спадна віддача від масштабу. Крива "Шлях розвитку". Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.

Змістовий модуль 2.

Теорія ринкових структур

Тема 8. Витрати виробництва

8.1. Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Витрати, їх сутність та структура. Загальна характеристика витрат та їх класифікація. Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Поняття альтернативних витрат. Зовнішні (бухгалтерські) та внутрішні витрати. Витрати, видатки, виплати, собівартість – важливість виокремлення, їх взаємозв'язок.

8.2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді: види, графічне зображення, практичне значення. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, загальні витрати, їх графічне зображення. Умовно-змінні та умовно-постійні витрати. Середні витрати: сутність, формули, графічне зображення. Граничні витрати. Граничні доходи. Гранична продуктивність. Правило максимізації прибутку. Рівновага фірми у короткостроковому періоді. Максимізаційно-мінімізаційні цілі фірми. Догранична, гранична та позагранична фірма. Догранична фірма з нормальним та надприбутком.

8.3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. Ефект масштабу. Пропозиція галузі. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Ефект масштабу виробництва: сутність, типи, практичне значення. Пропозиція галузі. Крива пропозиції галузі з постійними та зростаючими витратами.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

9.1. Поняття досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми. Ознаки й умови існування ринку досконалої конкуренції. Види конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми, яка діє в умовах досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту конкурентної фірми, середнього, граничного і сукупного доходу.

9.2. Поведінка конкурентної фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах. Визначення поведінки фірми в короткостроковому періоді. Правило максимізації прибутку і мінімізації збитків: два способи визначення. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з

кривими витрат, графік галузевої пропозиції. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважного обсягу та рівноважної ціни. Пропозиція фірми та галузі. Поведінка фірми у довгостроковому періоді. Крива ринкової пропозиції на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації в галузях з постійними, зростаючими, спадними витратами. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

9.3. *Визначення ефективності ринку досконалої конкуренції.* Ефективність ринку досконалої конкуренції. Переваги та недоліки досконалої конкуренції.

Тема 10. Монопольний ринок

10.1. *Характерні риси ринку чистої монополії. Види монополій.* Характерні риси та особливості існування ринку чистої монополії. Бар'єри для вступу в галузь: економічні, адміністративні та правові. Основні види монополій.

10.2. *Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва.* Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правила максимізації прибутку і мінімізації збитків. Пропозиція монополіста і особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Стратегії монополістичного ціноутворення. Цінова дискримінація: поняття, умови та види.

10.3. *Монополія і монопольна влада. Цінова дискримінація: поняття, умови та види.* Монополія і монопольна влада. Джерела монопольної влади. Показники монопольної влади. Обмеження монопольної влади. Регульована монополія. Необхідність державного регулювання монополії. Рівновага фірми монополіста в довгостроковому періоді. Досягнення і утримання ринкової влади в довгостроковому періоді.

10.4. *Переваги та недоліки монополій. Ефективність монополістичного ринку.* Економічні наслідки монополізації галузі. Переваги та недоліки діяльності фірми-монополіста. Суспільні втрати від діяльності монополіста. Антимонопольна політика. Антимонопольне законодавство України.

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

11.1. *Олігополістичний ринок: його ознаки та особливості. Види олігополій. Теорія класичної дуополії.* Основні ознаки олігополістичного

ринку. Види олігополій: чиста та диференційована. Некооперативна і кооперативна поведінка олігополістів. Лідерство в цінах. Цінова конкуренція. Модель дуополії Курно: договірна й конкурентна рівновага.

11.2. Поведінка фірм на олігополістичному ринку. Цінові війни. Олігополія з погляду теорії ігор. "Дилема ув'язнених" – приклад некооперативної гри з ненульовою сумою. *Картелі.* Цінові війни. Аналіз ламаної лінії попиту. Негнучкість цін. Теорія змови. Картельні союзи. Умови та чинники формування картелю. Показники монопольної влади. Ціноутворення за принципом "витрати плюс". Ефективність та соціально-економічні наслідки олігополії.

11.3. Ринок монополістичної конкуренції, його характеристики. Поняття диференціації продукту. Модель ринку монополістичної конкуренції, її характеристика. Поведінка фірм на ринку монополістичної конкуренції. Диференціація виробів: форми, позитивні наслідки та загрози. Ефективність монополістичної конкуренції. Надлишкові потужності. Крива попиту фірми, яка діє на ринку монополістичної конкуренції. Динаміка прибутковості фірми в короткостроковому і довгостроковому періодах. Визначення ціни та оптимального обсягу виробництва. Умови досягнення і підтримки беззбитковості у довгостроковому періоді.

11.4. Особливості нецінової конкуренції на олігополістичному ринку та ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція, її види та наслідки для виробників та споживачів. Реклама, її роль у формуванні попиту. Переваги та недоліки реклами.

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків

12.1. Ринки факторів виробництва (ресурсів): особливості попиту та пропозиції, рівновага. Пропозиція факторів виробництва. Попит на товари та попит на ресурси. Попит на ресурси, як похідний. Правило використання ресурсів. Попит на ресурси в умовах досконалої та недосконалої конкуренції. Фактори, які впливають на попит на ресурси. Еластичність попиту на ресурс. Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило найменших витрат. Правило максимізації прибутку.

12.2. Попит та пропозиція праці, визначення її ціни. Праця як ресурс, як фактор виробництва. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найманої праці. Попит окремого робітника на працю. Галузевий попит на працю. Пропозиція праці для окремого робітника. Ринкова пропозиція послуг

праці. Рівновага на ринку праці. Диференціація ставок заробітної плати. Економічна рента на ринку праці. Роль профспілок. Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили. Дискримінація на ринках робочої сили.

12.3. Капітал, як ресурс тривалого використання. Рівновага на ринку капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання. Попит та пропозиція капіталу. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу. Інвестиції, їх види. Вплив процентної ставки на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Міжчасове бюджетне обмеження, міжчасова рівновага.

12.4. Земля, як фактор виробництва. Рента, ціна землі. Земля як фактор виробництва. Ринок землі. Попит та пропозиція землі. Економічна і земельна рента. Ціна землі, як капіталізована рента. Орендна плата.

12.5. Підприємницькі здібності, їх характеристика, як фактора виробництва.

12.7. Концепції прибутку. Основні функції та види прибутку. Нормальний прибуток. Концепції прибутку. Основні функції та види прибутку.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

13.1. Загальна економічна рівновага, її види. Взаємозв'язок та взаємозалежність загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні. взаємодія двох, трьох та множини ринків.

13.2. Ефективність виробництва, випуску, обміну. Ефективність виробництва, крива виробничих можливостей, ефективність випуску. Ефективність обміну. Крива контрактів. Ефективність за Парето. Ефективність та справедливість. Рівень та якість життя: сутність, показники.

13.3. Добробут: сутність, критерії, показники. Добробут: сутність, критерії, показники. Основні теореми добробуту. Коробка Еджуорта.

13.4. Перерозподіл доходу. Крива Лоренца. Нерівність доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джинні. Перерозподіл доходів. Вплив податків на загальну економічну рівновагу. Квазіоптимум.

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

14.1. Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці.

Сутність економічних інститутів, їх види та роль у ринковій системі. Власність як економічна та юридична категорія. Види та форми власності: приватна, комунальна, державна. Права власності та їх структура. *Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. Теорема Коуза.* Зовнішні ефекти. Позитивні та негативні екстерналії. Приватний сектор та зовнішні ефекти. Розподіл прав власності. Поняття трансакційних витрат, їх види. Теорема Коуза. Ринок прав за забруднення навколишнього середовища. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. "Провали" (фіаско) ринку. Корегування фіаско ринку.

14.2. Суспільні блага: їх види та особливості. Ефективний обсяг виробництва суспільних благ. Суспільні блага: види та властивості. Приватні та суспільні блага. Змішані блага. Попит на суспільні блага та їх пропозиція. Ефективний обсяг виробництва суспільного блага. Неєфективність ринкового ціноутворення на суспільні блага.

14.3. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави. Проблема "безбілетника" та забезпечення суспільними благами. Суспільний вибір. Роль та функції держави у ринковій економіці. Корегуючі податки та субсидії.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремих, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				у тому числі				
		лекційні	Практичні, семінари	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	усього	лекційні	Практичні, семінари	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1.										
Теорія взаємодії виробника та споживача										
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	7	2	2	–	3	7	0,5	-	–	6,5
Тема 2. Теорія граничної корисності та поведінки споживача	7	2	2	–	3	8	0,5	0,5	–	7
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	9	2	2	–	5	8	1	0,5	–	6,5
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	9	2	2	–	5	8	1	0,5	–	6,5
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія	15	4	4	–	7	8	2	1	–	5
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	8	2	2	–	4	8	0,5	0,5	–	7

Продовження табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	10	2	2	2	4	8	0,5	1	–	6,5
Разом за змістовим модулем 1	65	16	16	2	31	65	6	4	–	55
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур										
Тема 8. Витрати виробництва	13	4	4	–	5	8	1	1	–	6
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	9	2	2	–	5	8	1	1	–	6
Тема 10. Монопольний ринок	9	2	2	–	5	8	1	0,5	–	6,5
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	9	2	2	–	5	8	1	0,5	–	6,5
Тема 12. Ринок факторів виробництва	11	4	4	–	3	8	1	0,5	–	6,5
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	8	2	2	–	4	8	0,5	0,5	–	7
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	8	2	2	–	4	7	0,5	-	–	6,5

1	2	3	4	5	8	9	10	11	13	15
Разом за змістовим модулем 2	65	18	18	2	31	65	6	4	–	55
<i>Підготовка до екзамену</i>	10	–	–		10	10	–	–	–	10
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	–	–	2	–	2	–	–	2	–
<i>Екзамен</i>	2	–	–	2	–	2	–	–	2	–
Усього годин за модулем	144	34	34	4	72	144	12	8	4	120

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1.			
Теорія взаємодії виробника та споживача			
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	<i>Тема семінарського заняття "Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу"</i>	1	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [33 – 36]
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	<i>Тема семінарського заняття "Фактор часу та споживчий вибір"</i>	2	Основна: [1; 2; 16]. Додаткова: [37; 39; 55]

1	2	3	4
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	<i>Тема семінарського заняття "Рівновага споживача – ординалістський підхід"</i>	2	Основна: [2; 13; 16]. Додаткова: [44; 47; 52; 63]
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	<i>Тема семінарського заняття "Моделювання поведінки споживача"</i>	2	Основна: [4; 13; 16]. Додаткова: [31; 37; 66; 57; 64; 65]
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія	<i>Тема семінарського заняття "Взаємодія попиту і пропозиції. Вплив держави, спекуляції на стійкість ринкової рівноваги"</i>	2	Основна: [1 – 3; 16]. Додаткова: [32; 42; 46; 57; 62; 63 – 66]
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	<i>Тема семінарського заняття "Фактори виробництва. Комбінація факторів виробництва у короткостроковому періоді"</i>	1	Основна: [1 – 5; 13; 16]. Додаткова: [44; 48; 59; 62; 63]
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	<i>Тема семінарського заняття "Оптимум товаровиробника"</i>	2	Основна: [1 – 5; 16]. Додаткова: [56; 59; 63; 65; 69]
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур			
Тема 8. Витрати виробництва	<i>Тема семінарського заняття "Максимізаціно-мінімізаційні цілі фірми"</i>	4	Основна: [1 – 3; 8]. Додаткова: [33 – 36; 49]
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	<i>Тема семінарського заняття "Досконала конкуренція – ідеальний функціонування ринкової системи"</i>	1	Основна: [1; 2; 16]. Додаткова: [36; 49; 55]
Тема 10. Монопольний ринок	<i>Тема семінарського заняття "Особливості функціонування та регулювання монополій в Україні"</i>	2	Основна: [2; 13; 16]. Додаткова: [34; 48; 52; 63; 68]

1	2	3	4
Тема 11. Олігополія і монополістична конкуренція	<i>Тема семінарського заняття "Основні моделі ціноутворення"</i>	2	Основна: [4; 13; 16]. Додаткова: [31; 37; 46; 57; 63; 65]
Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків	<i>Тема семінарського заняття "Регулювання ціноутворення на ринках ресурсів"</i>	2	Основна: [1 – 3; 16]. Додаткова: [32; 42; 46; 57; 62; 63 – 66]
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	<i>Тема семінарського заняття "Економіка добробуту – особливості в Україні"</i>	1	Основна: [1 – 5; 13; 16]. Додаткова: [44; 48; 59; 62; 63]
Тема 14. Інституціональні аспекти ринко- вого господарства	<i>Тема семінарського заняття "особливості функціонування різних типів ринкових структур"</i>	2	Основна: [1 – 5; 16]. Додаткова: [35; 56; 59; 63; 65; 69]
Усього годин		26	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Теорія взаємодії виробника та споживача	Завдання 1. Обґрунтування оптимального економічного вибору споживача з кардиналістських та ординалістських позицій	1	Основна: [1 – 3; 8]. Додаткова: [33 – 36; 49]
	Завдання 2. Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробника з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості	1	Основна: [1 – 5; 13; 16]. Додаткова: [44; 48; 59; 62; 63]
	Колоквіум за змістовим модулем 1 "Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень"	2	Основна: [1; 2; 16]. Додаткова: [36; 49; 55]
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур	Завдання 3. Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробників щодо обсягів виробництва та мінімізації витрат	1	Основна: [2; 13; 16]. Додаткова: [34; 48; 52; 63; 68]
	Завдання 4. Обґрунтування оптимальних економічних рішень фірм щодо обсягів виробництва та цін продажу продукції за різних типів ринкових структур	1	Основна: [1 – 5; 13; 16]. Додаткова: [44; 48; 59; 62; 63]
	Колоквіум за змістовим модулем 2 "Прийняття господарських рішень в умовах ризику"	2	Основна: [4; 13; 16]. Додаткова: [31; 37; 46; 57; 63; 65]
Разом годин за змістовими модулями		8	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1. Теорія взаємодії виробника та споживача

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Задача. Споживач споживає чай та цукор. Він зазвичай кладе по дві ложки цукру в склянку чаю.

Завдання:

Першій рівень. 1) Нехай дохід споживача дорівнює 4 \$, ціна ложки цукру дорівнює 0,05 \$, а ціна склянки чаю дорівнює 0,15 \$. Скільки чаю та цукру буде купувати споживач? 2) Нехай ціна ложки цукру стала 0,1 \$, а склянки чаю стала 0,05 \$. Скільки чаю та цукру буде купувати споживач у цьому випадку?

Другий рівень. 3) Накресліть криву байдужості споживача, прокоментуйте її вигляд.

Третій рівень. 4) Проаналізуйте результати розв'язку задачі, отримані аналітичним та графічним способами. Зробіть висновки відносно раціональності поведінки споживача.

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини

Задача. Попит та пропозиція на сніданки в студентській їдальні описуються рівняннями: $Q_d = 2400 - 100P$; $Q_s = 1000 + 250P$.

Завдання:

Першій рівень. 1) Знайдіть рівноважні (оптимальні) обсяг та ціну сніданків. 2) Накресліть графічну модель, що відображає результат.

Другий рівень. 3) Оцініть наслідки у випадку встановлення адміністрацією студентської столової ціни, що дорівнює 3 грн. 4) Накресліть графічну модель, що відображає ситуацію після встановлення нової ціни.

Третій рівень. 5) Проаналізуйте результати розв'язку задачі, отримані аналітичним та графічним способами.

Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур**Тема 8. Витрати виробництва**

Задача. В таблиці наведені дані про обсяги та витрати виробництва фірми у довгостроковому періоді:

Таблиця

Дані про обсяги та витрати виробництва фірми у довгостроковому періоді

Обсяг виробництва (штук у тиждень)	Витрати (грн)		
	Валові витрати (LTC)	Середні (LATC)	Граничні (LMC)
0	0	-	-
1	32		
2	48		
3	82		
4	140		
5	228		
6	352		

Завдання:

Першій рівень. 1) Визначить величини довгострокових середніх та довгострокових граничних витрат. Результати розрахунків занесіть у таблицю. 2) При якому обсязі виробництва довгострокові середні витрати будуть мінімальні? 3) При якому обсязі виробництва довгострокові середні витрати будуть дорівнювати довгостроковим граничним витратам?

Другий рівень. 4) Накресліть графічну модель, що відображає довгострокові середні та довгострокові граничні витрати фірми.

Третій рівень. 5) Проаналізуйте результати розв'язку задачі, отримані аналітичним та графічним способами. Визначить оптимальний обсяг виробництва фірми у довгостроковому періоді.

Тема 10. Монопольний ринок

Припустимо, що фірма повністю монополізувала виробництво мікросхем. Наступна інформація відображає показники її діяльності:

граничний дохід = $100 - 2Q$; валовий дохід = $100Q - Q^2$; граничні витрати = $10+Q$, де Q - обсяг випуску мікросхем.

Завдання:

Першій рівень. Обґрунтуйте, яка кількість мікросхем буде продана та за якою ціною, якщо фірма функціонує як проста монополія.

Другий рівень. Розрахуйте ці ж показники для фірми, що функціонує в умовах досконалої конкуренції.

Третій рівень. Порівняйте отримані результати і зробіть висновки щодо наслідків монополізації виробництва.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 53 % (76 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 годин). У ході самостійної роботи студент має пере-

творитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.				
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень				
Тема 1. Предмет і метод мікро-економіки	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Предмет і метод мікроекономіки"	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [33 – 36]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Теорія граничної корисності та поведінки споживача	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Теорія граничної корисності й поведінка споживача"	3	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [1; 2; 16]. Додаткова: [37; 39; 55]
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи	5	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2.	Основна: [2; 13; 16]. Додаткова: [44; 47; 52; 63]
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою. Аналіз поведінки споживача	5	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [4; 13; 16]. Додаткова: [31; 37; 66; 57; 64; 65]
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Попит, пропозиція, їх взаємовідносини"	7	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [1 – 3; 16]. Додаткова: [32; 42; 46; 57; 62; 63 – 66]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Мікроекономічна модель підприємства". Підготовка до практичного заняття. Підготовка до поточної контрольної роботи	4	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [1 – 5; 13; 16]. Додаткова: [44; 48; 59; 62; 63]
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття "Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробника з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості", підготовка до колоквіуму	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 5; 16]. Додаткова: [56; 59; 63; 65; 69]
Усього за змістовим модулем 1		31		
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур				
Тема 8. Витрати виробництва	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Витрати виробництва"	5	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [1 – 3; 8]. Додаткова: [33 – 36; 49]
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття "Обґрунтування оптимальних економічних рішень конкурентних фірм щодо обсягу виробництва з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості". Підготовка до поточного контролю знань	5	Презентація результатів	Основна: [1; 2; 16]. Додаткова: [36; 49; 55]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 10. Монопольний ринок	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: Державне регулювання монополій. Антимонопольна політика та антимонопольне законодавство України	5	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [2; 13; 16]. Додаткова: [34; 48; 52; 63; 68]
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Теорія кінцевих антагоністичних ігор. 2. Модель торгів. 3. Графоаналітичний спосіб пошуку оптимального рішення за конфліктної ситуації. Виконання ІНДЗ	5	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [4; 13; 16]. Додаткова: [31; 37; 46; 57; 63; 65]
Тема 12. Ринок факторів виробництва	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Ринок факторів виробництва"	3	Презентація результатів Експрес-опитування	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10; 13 – 15; 18 – 26; 35; 36]
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до поточного контролю знань	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10;; 18 – 26; 36]
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, Підготовка до колоквиуму	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10; 13 – 15; 18 – 26; 35; 36]
Усього за змістовим модулем 2		31		
<i>Підготовка до екзамену</i>		10		Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10; 12 – 37]
<i>Передекзаменаційна консультація</i>		2		
<i>Екзамен</i>		2		
Усього за модулем		76		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1. Теорія взаємодії виробника та споживача

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

1. Що вивчає мікроекономіка?
2. Який взаємозв'язок між мікро- і макроекономікою?
3. Сформулюйте основну задачу мікроекономіки.
4. Які фактори зумовлюють вибір суб'єкта мікроекономіки?
5. У чому полягає проблема вибору для економічної системи?
6. У чому розходження позитивних і нормативних тверджень?
7. Які фактори впливають на розширення виробничих можливостей?
8. Чим визначається динаміка рідкості ресурсів?
9. Назвіть метод, за допомогою якого гіпотеза перевіряється реальними економічними фактами.
10. Роль держави на мікрорівні.

Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

1. У чому зміст і призначення теорії споживчої поведінки?
2. У чому зміст першого і другого законів Госсена?
3. У чому зміст парадокса води й алмазів?
4. Чому споживачі не завжди поведуться раціонально?
5. Як корисність блага пов'язана з його рідкістю?
6. За яких умов споживчий вибір вважається раціональним.
7. У чому полягає різниця між граничною та загальною корисністю?
8. На якому припущенні ґрунтується кількісна теорія корисності?
9. Як розраховується показник граничної корисності?
10. Споживання набору благ в кардиналістській теорії.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

1. Чи можуть перетинатися криві байдужності?
2. Що відображає бюджетна лінія?
3. Чи вважаєте ви правильним наступне твердження: крива попиту показує загальну корисність для споживача за тієї чи іншої ціни?

4. Деякий споживач віддає перевагу пепсі-колі спрайту. Намалюйте криві байдужності, що відображають переваги даного споживача.
5. Які характерні властивості кривих байдужності ви знаєте?
6. Чи може зона ефективного заміщення дорівнювати нулю?
7. Чим визначаються конфігурація та місце розташування кривих байдужності?
8. Які основні способи розрахунку MRS?
9. До яких наслідків призведе одночасна та пропорційна зміна ціни благ, що входять до споживчого набору?
10. Що відображає внутрішня рівновага?

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

1. У чому складається взаємозв'язок між ефектом доходу й ефектом заміщення?
2. Які правила поведінки споживача носять абсолютний характер, а які – відносний, тимчасовий?
3. Що таке товари Гіффена, Веблена?
4. Як змінюється "надлишок споживача" в результаті введення податків та дотацій на товари?
5. Чому ефект заміни завжди від'ємний?
6. Як будується крива Е. Енгеля?
7. Як будується лінія індивідуального попиту, виходячи з ординалістської теорії поведінки споживача?
8. Як утворюється "надлишок споживача"?
9. Приріст "надлишку споживача" як показник зміни його добробуту.
10. Поясніть вплив податків на "надлишок споживача".

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини

1. Що лежить в основі формування попиту покупців на будь-який товар?
2. Чому крива попиту є низхідною?
3. Чим відрізняється рух по кривій від зрушення кривої попиту?
4. Чи існує виключення з закону попиту і який характер вони носять?
5. Чи можуть якісні товари бути одночасно товарами Гіффена?
6. Що відбудеться з кривою пропозиції автомобілів, якщо зросте ціна на бензин?

7. У чому полягає економічний зміст зворотного нахилу кривої пропозиції?

8. У чому полягає зміст стабільної рівноваги?

9. В яких випадках підвищення ринкових цін може бути корисним?

10. В яких випадках ринкова рівновага може бути неефективною?

11. Чому при нееластичному попиті виторг від продажу зростає при підвищенні ціни?

12. Поясніть, чому наявність товарів-замінників впливає на еластичність попиту?

13. Охарактеризуйте ступінь еластичності пропозиції золота на світовому ринку.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

1. Що таке фактори виробництва?

2. Які цілі та обмеження існують при споживанні факторів виробництва?

3. Чи можна у процесі виробництва замінити один фактор виробництва на інший?

4. Що таке виробнича функція?

5. Чим відрізняються виробничі функції у короткостроковому та довгостроковому періодах?

6. Як в теорії граничної продуктивності визначається попит на ресурси?

7. Чи залежить попит на ресурс від продуктивності цього ресурсу?

8. Чому у короткочасному періоді граничний продукт праці спочатку зростає, а потім знижується?

9. Як пов'язані між собою сукупний, середній та граничний продукти?

10. Яким чином впливає технологія на споживання факторів виробництва?

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

1. Чи завжди підприємство використовує критерій максимізації прибутку у своїй діяльності?

2. Чи можлива загальна оптимальна комбінація ресурсів для всіх підприємств?

3. Поясніть, чому рівновага виробника досягається у точці дотику ізокошти та ізокванти.

4. Що таке гранична норма технологічного заміщення ресурсу та яке практичне значення вона має для діяльності фірми?

5. Чим визначаються межі технологічної субституції праці капіталом?

6. Що таке економія від масштабу та чому вона існує?

7. Чи можлива тривалий час постійна економія від масштабу?

8. Як можливо за допомогою графічного зображення ізокванти визначити існує позитивний чи негативний ефект від масштабу?

9. Які галузі сфери послуг чи промисловості мають зазвичай більший ефект від масштабу? Чому?

10. Що таке мінімальний ефективний розмір підприємства та як він впливає на ринкову структуру галузі?

Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур

Тема 8. Витрати виробництва

1. Що таке економічні витрати? Які види витрат ви знаєте?

2. У чому різниця між зовнішніми і внутрішніми витратами?

3. Як змінюються змінні витрати при розширенні виробництва?

4. Будь-яка фірма прагне лише до максимізації свого прибутку. Чи це вірно?

5. Які критерії лежать в основі розмежування короткострокового і довгострокового періодів?

6. Які критерії лежать в основі розмежування умовно-змінних та умовно-постійних витрат?

7. Як розуміти тезу: зниження витрат пов'язане з додатковими витратами? Яку роль у цьому відіграє НТП?

8. У чому суть альтернативних витрат?

9. Як можна визначити мінімально ефективний розмір підприємства?

10. Чому крива середніх змінних витрат має U-образну форму, а крива середніх постійних витрат нахилена вниз?

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

1. Які риси властиві ринковій досконалої конкуренції?

2. Чи можливо, щоб в умовах досконалої конкуренції ціна товару перевищувала величину граничного доходу?

3. У якому випадку фірма, яка діє в умовах досконалої конкуренції, повинна припинити виробництво?

4. Чи може фірма, яка діє в умовах досконалої конкуренції і перебуває в рівновазі в довгостроковому періоді, мати прибуток?

5. Чому крива граничного доходу конкурентної фірми MR збігається з лінією ціни P і має горизонтальний вигляд?

6. Розповісти, за яких умов конкурентна фірма досягає рівноваги.

7. Чи можуть конкурентні фірми розвиватися, якщо вони одержують у довгостроковому періоді нульові прибутки?

8. При якому обсязі випуску конкурентна фірма досягне оптимального масштабу в довгостроковому періоді?

9. Які методи ціноутворення використовуються на ринку досконалої конкуренції?

10. Чи є досконало конкурентна рівновага ефективною?

Тема 10. Монопольний ринок

1. Які бар'єри для вступу в галузь існують на монопольному ринку?

2. Чому не існує кривої пропозиції монополіста?

3. У яких випадках монополії використовують цінову дискримінацію?

4. Чому монополіст не може призначити будь-яку ціну та виробити будь-яку кількість товару, якщо забажає?

5. Які методи ціноутворення можливо розглядати як найбільш ефективні з точки зору монополіста?

6. Що являє собою монопольна влада?

7. Що таке природна монополія і чому деякі види монополій дозволяються урядом?

8. Чи можна назвати картель чистою монополією?

9. Чим відрізняються економічна та адміністративна монополії?

10. Чи завжди результатом існування монополії є більш високі ціни та більш низький обсяг виробництва у порівнянні з чистою конкуренцією?

11. Хто виграє, а хто програє в результаті встановлення монополії?

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

1. Чому в олігополістичних фірм є стимули для змови?

2. Чому нецінова конкуренція найчастіше зустрічається в олігополістичних галузях економіки?

3. Які умови існування лідерства у цінах та цінової дискримінації на олігополістичному ринку?

4. Як можливо оцінити ефективність ринкового обміну в умовах олігополістичної взаємозалежності?

5. Що спільного і які відмінності є між монополістичною конкуренцією й олігополією?

6. Як виглядає крива попиту для фірми, що діє в умовах монополістичної конкуренції?

7. На ринках яких товарів переважає монополістична конкуренція?

8. Які існують умови довгострокової рівноваги на ринку монополістичної конкуренції?

9. Чи є монополістична конкуренція обмеженням конкуренції?

10. Чому цінова конкуренція малоефективна в умовах ринків з диференціацією продуктів?

11. Чи може фірма при монополістичній конкуренції зазнавати збитків у короткостроковому періоді?

12. Чи обмежують розвиток виробництва високі витрати на рекламу?

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків

1. Як впливають ринки виробничих ресурсів на рішення питань про те, що, як і для кого виробляти?

2. Внаслідок яких причин крива попиту на виробничі ресурси зміститися вправо вгору; вліво вниз?

3. Як впливають мінімізаційно-максимізаційні цілі фірми на зміну її попиту на виробничі ресурси?

4. Чим визначається величина граничного продукту і яке співвідношення між середнім і граничним продуктом?

5. У чому особливості праці в порівнянні з іншими факторами виробництва?

6. У чому полягають розходження між капіталом і інвестиціями?

7. Чому пропозиція землі абсолютно нееластична для будь-якого потенційного покупця?

8. Що таке ціна землі і як визначається її величина?

9. Які основні форми здійснення підприємницької діяльності?

10. Що таке економічний прибуток і чи завжди фірма його одержує?

11. Які основні проблеми розвитку підприємництва в Україні?

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

1. Як в умовах ринкової економіки вирішується дилема ефективність-справедливість?

2. Які існують втрати ефективності від існування монополій?
3. Який взаємозв'язок між ефективністю виробництва та ефективністю випуску?
4. Що таке ефект зворотного зв'язку в аналізі загальної рівноваги?
5. У чому суть часткової рівноваги?
6. Чи може бути вигідним обмін в умовах коли трансакційні витрати не нульові?
7. Що таке крива контрактів?
8. Яке практичне значення кривої можливих корисностей?
9. Які основні критерії оцінки добробуту?
10. Як впливає на суспільний добробут країни до системи міжнародної торгівлі?

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

1. Для чого потрібна специфікація прав власності?
2. Чи припускає теорема Коуза необхідність корегуючих податків?
3. Чи дозволяє втручання держави у ринкову діяльність знизити трансакційні витрати?
4. Які специфічні види трансакційних витрат існували у соціалістичних країнах?
5. Зменшуються чи збільшуються трансакційні витрати у міру розвитку суспільства?
6. Коли зовнішні ефекти потребують втручання держави та коли таке втручання не потрібне?
7. Яким чином можливо зменшити негативні екстерналії?
8. Чи може бути економічне благо суспільним. За яких умов?
9. Які властивості повинно мати чисте суспільне благо?
10. Чим відрізняється попит на економічні та суспільні блага?
11. Які види екстерналій існують?
12. Хто такий "фрірайдер"?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	<i>Проблемна лекція</i> з питання: "Визначення закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях"
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	<i>Семінар-дискусія</i> з питання: "Формування ринкового попиту на основі рішень окремих споживачів"
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки	<i>Проблемна лекція</i> з питання: "Виявлення переваг та вибір максимізуючої та немаксимізуючої корисності споживача"

Закінчення табл. 9.1

1	2
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	<i>Міні-лекція та семінар дискусія</i> з питання: "Вплив зміни доходу споживача на його добробут" <i>Ділова гра</i> "Побудова лінії індивідуального попиту"
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Суспільні вигоди та втрати від встановлення державою фіксованих цін". <i>Кейс</i> "Використання теорії еластичності у практичній діяльності торгових підприємств"
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Особливості функціонування підприємств в умовах ринкової економіки України" <i>Рольова гра</i> "Обґрунтування цілі функціонування підприємства в кризових умовах"
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	<i>Міні-лекція</i> з питання "Вплив ефекту масштабу на розвиток підприємств". Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Витрати виробництва	<i>Міні-лекція</i> з питання "Побудова кривої довгострокових середніх витрат"
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	<i>Міні-лекція</i> з питання "Ефективність конкурентних ринків". <i>Кейс</i> "Визначення оптимального обсягу продажів цінних паперів на фондовому ринку"
Тема 10. Монопольний ринок	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Соціально-економічні наслідки монополізму". <i>Рольова гра</i> "Напрямки реалізації політики цінової дискримінації"
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Поведінка фірми-олігополіста щодо обсягу виробництва". <i>Кейс</i> "Визначення переваг та недоліків реклами для виробників та споживачів"
Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків	<i>Міні-лекція, семінар дискусія</i> з питання: "Рівновага на ринку праці та визначення ціни робочої сили". <i>Проблемна лекція</i> з питання: "Альтернативна вартість капіталу". <i>Кейс</i> "Попит на інвестиції"
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	<i>Проблемна лекція</i> з питання: "Використання "коробки Еджворта". Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	<i>Міні-лекція</i> з питання "Базисні інститути ринкової економіки". <i>Кейс</i> "Способи ідентифікації та оцінки трансакційних витрат на підприємстві"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	<i>Проблемна лекція</i> з питання: "Визначення закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях"	Семінари-дискусії, презентації

Продовження табл. 9.2

1	2	3
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	<i>Семінар-дискусія</i> з питання: "Формування ринкового попиту на основі рішень окремих споживачів"	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки	<i>Проблемна лекція</i> з питання: "Виявлення переваг та вибір максимізуючої та немаксимізуючої корисності споживача"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	<i>Міні-лекція та семінар дискусія</i> з питання: "Вплив зміни доходу споживача на його добробут" <i>Ділова гра</i> "Побудова лінії індивідуального попиту"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Суспільні вигоди та втрати від встановлення державою фіксованих цін". <i>Кейс</i> "Використання теорії еластичності у практичній діяльності торгових підприємств"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Особливості функціонування підприємств в умовах ринкової економіки України" <i>Рольова гра</i> "Обґрунтування цілі функціонування підприємства в кризових умовах"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	<i>Міні-лекція</i> з питання "Вплив ефекту масштабу на розвиток підприємств". Презентація результатів роботи в малих групах	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
Тема 8. Витрати виробництва	<i>Міні-лекція</i> з питання "Побудова кривої довгострокових середніх витрат"	Семінари-дискусії, презентації

1	2	3
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	<i>Міні-лекція</i> з питання "Ефективність конкурентних ринків". <i>Кейс</i> "Визначення оптимального обсягу продажів цінних паперів на фондовому ринку"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
Тема 10. Монопольний ринок	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Соціально-економічні наслідки монополізму". <i>Рольова гра</i> "Напрямки реалізації політики цінової дискримінації"	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	<i>Семинар-дискусія</i> з питання "Поведінка фірми-олігополіста щодо обсягу виробництва". <i>Кейс</i> "Визначення переваг та недоліків реклами для виробників та споживачів"	Семинари-дискусії, презентації
Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків	Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Рівновага на ринку праці та визначення ціни робочої сили". Проблемна лекція з питання: "Альтернативна вартість капіталу". Кейс "Попит на інвестиції"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	Проблемна лекція з питання: "Використання "коробки Еджворта". Презентація результатів роботи в малих групах	Семинари-дискусії, презентації
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	Міні-лекція з питання "Інститути ринкової економіки". Кейс "Способи ідентифікації та оцінки трансакційних витрат на підприємстві"	Семинари-дискусії, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засво-

ення студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 4 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору;

вміння пояснювати позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння;

узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 11.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і про- ставляється у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуван- ням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточ- ного контролю за накопичувальною системою.

Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у *залікову "Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр"

Напрямок підготовки: "Економіка підприємства". Семестр II

Навчальна дисципліна "Мікроекономіка"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

Завдання 1 (стереотипне). Функція граничної корисності від споживання товару X має вигляд $MU = 30 - 4X$, а від споживання товару Y вигляд $MU = 28 - 2Y$. Зазвичай раціональний споживач купує 3 одиниці товару X та 6 одиниць товару Y. Гранична корисність грошей становить $\frac{1}{2}$. **Визначить** ціни товарів X та Y.

Завдання 2 (стереотипне). **Визначить** коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. **З'ясуйте**, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 2 000 грн до 2 500 грн, а споживання цукру збільшилося з 1,5 кг до 1,6 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 2 000 грн до 2 500 грн, а споживання бананів збільшилося з 0,5 кг до 1 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 2 000 грн до 2 500 грн, а кількість придбаних супових наборів зменшилась з 4 до 2.

Завдання 3 (діагностичне). Використовуючи поняття часткової ринкової рівноваги та за допомогою графоаналітичних моделей **продіагностуйте** ситуації, що виникнуть на ринку певного товару, якщо: а) ринкова ціна товару перевищить рівноважну; б) одночасно зростуть попит і пропозиція товару; в) якщо обсяг попиту перевищить обсяг пропозиції товару; г) у випадку введення урядом ціни "підлоги"; д) у випадку надання субсидії виробникам.

Завдання 4 (діагностично-евристичне). Модель фірми-монополіста описується наступними рівняннями: $TR = 100 \cdot Q - Q^2$; $MC = 10 + Q$. На підставі цих даних, **визначте** обсяг виробництва й ціну продукції монополіста. **Розрахуйте** ці ж показники для фірми, що функціонує в умовах досконалої конкуренції. **Порівняйте** отримані результати і **зробіть висновки** щодо наслідків монополізації виробництва.

Завдання 5 (евристичне). Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у коротко-

строковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. **Обчисліть** витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за ціною 130 ум. од.; її постійні витрати: 100; а змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 650, 800, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Таблиця

**Результати діяльності конкурентної фірми
у короткостроковому періоді**

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гранич- ні Витрати	Вало- вий дохід	Гранич- ний дохід	Приб/ Збитки
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										
...										
10										

На підставі аналізу отриманих результатів: 1) **Побудуйте** графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) та граничних (MC, MR) величин. 2) **Обґрунтуйте** величину оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми в короткостроковому періоді, враховуючи отримані результати та графічну модель розв'язку. 3) Зробіть відповідні висновки та **дайте прогноз** щодо результатів діяльності фірми, якщо ринкові ціни будуть коливатись у діапазоні від 80 до 65 ум. од. Яким буде ваш **прогноз** щодо оптимального обсягу виробництва у разі зростання постійних витрат фірми до 140 ум. од.

Затверджено на засіданні
кафедри економіки підприємства та менеджменту ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (3 бали):

1,0 бал – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формул розрахунку оптимуму споживача та граничної корисності грошей;

1,0 бал – за арифметичну правильність розрахунку цін товарів X та Y;

0,5 бала – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників.

Завдання 2 (5 балів):

1,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку еластичності попиту за доходом;

1,5 бал – за арифметичну правильність розрахунку показників еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій;

1,5 бал – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема підходів щодо визначення груп товарів;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7 балів):

1,5 бала – за логіку проведення діагностики ситуацій, пов'язаних з порушенням ринкової рівноваги;

1,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема поняття "часткова ринкова рівновага";

1,25 бала – за правильне використання графоаналітичного інструментарію;

1,5 бала – за цілковиту правильність побудови графічних моделей кожної з ринкових ситуацій;

1 бал – за наявність пояснень до алгоритму діагностики ситуацій порушення ринкової рівноваги ;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

1 бал – за логіку розв'язку задачі;

1,25 бали – правильне подання та використання методичного апарату, зокрема правила максимізації прибутку за умов будь-якої ринкової структури;

0,75 бали – правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення граничного доходу фірми на базі її валової виручки;

0,5 бали – за арифметичну правильність розрахунку граничного доходу фірми-монополіста;

0,75 бали – правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення оптимального обсягу виробництва продукції фірми-монополіста;

0,5 бали – за арифметичну правильність розрахунку оптимального обсягу виробництва продукції фірми-монополіста;

0,75 бала – правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення ціни товару на базі валової виручки фірми-монополіста;

0,5 бал – за арифметичну правильність розрахунку ціни товару на базі валової виручки фірми фірми-монополіста;

0,75 бала – правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення ціни товару конкурентної фірми на базі граничного доходу;

0,5 бал – за арифметичну правильність визначення ціни товару конкурентної фірми;

0,75 бали – правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми;

0,5 бал – за арифметичну правильність розрахунку оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми;

1 бал – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

1 бал – за логіку розв'язку задачі;

2,5 бали – за правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення показників діяльності фірми у короткостроковому періоді (витрат виробництва, її валового і граничного доходу та прибутку/збитків);

2,5 бали – за арифметичну правильність розрахунку показників діяльності фірми у короткостроковому періоді (витрат виробництва, її валового і граничного доходу та прибутку/збитків);

1 бал – за правильне використання графоаналітичного інструментарію;

1 бали – за цілковиту правильність побудови графоаналітичної моделі розв'язку;

1,5 бали – за правильне подання та використання методичного апарату щодо визначення оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми в короткостроковому періоді;

1 бали – за арифметичну правильність визначення величини оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми в короткостроковому періоді двома способами розв'язку;

2 бали – за правильне подання та використання методичного апарату щодо прогнозу результатів діяльності фірми в короткостроковому періоді за додаткових умов;

1 бал – за арифметичну правильність визначення величини оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми в короткостроковому періоді за додаткових умов;

1 бал – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Загально професійні компетентності	Навчальний тиждень	Годин	Методи та форми навчання			ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей	
						Форми контролю	Максимальний бал
1	2	3	4			5	6
Змістовий модуль 1.							27,5
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень							
ПНЗЕ 2.2	Розробляти оптимальні економічні рішення з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	1	2	Лекція	Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	Робота на лекції	
			2	Семінарське заняття	Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки 1. Мікроекономіка, як складова частина теоретичної економіки. 2. Предмет мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. 3. Мікроекономічний аналіз: сутність та основні завдання. 4. Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		CPC	4	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Предмет і метод мікроекономіки"		
ПНЗЕ 2.3	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	2	2	Лекція	Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	Робота на лекції	
			2	Семінарське заняття	Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача 1. Потреба і корисність. Сукупна та гранична корисність. 2. Закон спадної граничної корисності блага. Перший та другий закони Госсена. 3. Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Правило максимізації корисності. 4. Фактор часу та споживчий вибір	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5
		CPC	4	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Теорія граничної корисності й поведінка споживача"		

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4	5	6			
ПНЗЕ 2.1 Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з умови їхньої раціональності та обмежень, що накладаються на їхні можливості	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	Робота на лекції		
			2	Семинарське заняття	Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача 1. Криві байдужості, їх властивості, конфігурації. Гранична норма заміщення благ. 2. Бюджетна лінія: сутність, графічне та алгебраїчне зображення. Зсув бюджетної лінії за умови зміни доходу споживача. 3. Рівновага споживача – ординалістський підхід	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5	
			4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Ординалістська теорія поведінки споживача"			
		4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Аналіз поведінки споживача	Робота на лекції	
				2	Практичне заняття № 1	Завдання 1. Обґрунтування оптимального економічного вибору споживача з кардиналістських та ординалістських позицій	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
						Поточна письмова контрольна робота № 1	Поточний контроль знань	4,0
		CPC	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття "Обґрунтування оптимального економічного вибору споживача з кардиналістських та ординалістських позицій" та поточного контролю знань			
	ПНЗЕ 2.1 Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини 1. Попит і закон попиту. Графік попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту. 2. Пропозиція і закон пропозиції. Графік пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. 3. Взаємодія попиту і пропозиції. Вплив спекуляції на стійкість ринкової рівноваги		
				2	Семинарське заняття	Тема 4. Аналіз поведінки споживача 1. Основні правила та особливості споживчого вибору. Моделювання поведінки споживача. Побудова кривих "дохід-споживання" та "ціна-споживання". 2. "Нормальні" та "низькоякісні" товари. Криві та закон Енгеля. 3. Основні фактори, що впливають на споживчий вибір. Ефект заміщення та ефект доходу. Парадокс Гіффена.	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5
			CPC	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою . Аналіз поведінки споживача		

1	2	3	4	5	6		
ПНЗЕ 2.2 Здійснювати обґрунтований вибір інструментів та моделей для формування опти-мальних економічних рішень суб'єктів господарювання	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини	Робота на лекції	1,5
			2	Семинарське заняття	1. Еластичність попиту та пропозиції, їх види. Точковий та дуговий коефіцієнти еластичності. Практичне значення теорії еластичності. 2. Застосування аналізу попиту та пропозиції: ціни, що встановлюються державою.	Активна участь у виконанні практичних завдань	
		СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Попит, пропозиція, їх взаємовідносини"		
ПНЗЕ 2.2 Визначати способи формалізації та реалізації оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	Робота на лекції	1,5
			2	Семинарське заняття	Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства 1. Поняття виробництва: виробництво та обмін; виробництво та технологія. 2. Економічна природа та цільова функція фірми. 3. Фактори виробництва. Комбінація факторів виробництва у короткостроковому періоді. 4. Виробнича функція з одним та двома змінними факторами	Активна участь у виконанні практичних завдань	
		СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Мікроекономічна модель підприємства"		

1	2	3	4	5	6		
ПНЗЕ 2.1 Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття № 2	Завдання 2. Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробника з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
					Поточна письмова контрольна робота № 2	Поточний контроль знань	4,0
		СРС	7	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття "Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробника з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості". Підготовка до поточного контролю знань		
Змістовий модуль 2. Прийняття господарських рішень в умовах ризику						32,5	
ПНЗЕ 2.2 Розробляти оптимальні економічні рішення з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття № 3	Теоретичні та практичні аспекти теорії взаємодії виробника та споживача	КОЛОКВІУМ	10,5
		СРС	5	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, Підготовка до колоквиуму		
ПНЗЕ 2.3 Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Витрати виробництва	Робота на лекції	
			2	Семинарське заняття	Тема 8. Витрати виробництва 1. Витрати виробництва: їх сутність, структура, класифікація. Економічні і бухгалтерські витрати. Поняття "альтернативних витрат". 2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Середні та граничні витрати, їх взаємозв'язок. Закон спадної віддачі. 3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5
		СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Витрати виробництва"		

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
ПНЗЕ 2.3	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	Робота на лекції	
				2	Практичне заняття № 4	Завдання 4. Обґрунтування оптимальних економічних рішень виробників щодо обсягів виробництва та мінімізації витрат	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
						Поточна письмова контрольна робота № 3	Поточний контроль знань	4,0
			СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття "Обґрунтування оптимальних економічних рішень конкурентних фірм щодо обсягу виробництва з урахуванням обмежень, що накладаються на його можливості". Підготовка до поточного контролю знань		
ПНЗЕ 2.3	Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Монопольний ринок	Робота на лекції	
				2	Семінарське заняття	1. Особливості монопольного ринку. Бар'єри для вступу в галузь. Основні види монополій. 2. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва у короткостроковому періоді. Умови максимізації прибутку. 3. Економічні наслідки монополії. Вплив цінової дискримінації на добробут населення	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5
СРС	4	Підготовка до заняття	Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: Державне регулювання монополій. Антимонопольна політика та антимонопольне законодавство України					
ПНЗЕ 2.3	Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Основні риси олігополії. Різновидності олігополій. Поведінка фірм-олігополістів: некооперативна і кооперативна. Відомі моделі і стратегії ціноутворення. 3. Сутність ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Диференціація продукту та її види	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Умови максимізації прибутку в умовах олігополій та монополістичної конкуренції. Їх ефективність та соціально-економічні наслідки		

ПНЗЕ 2.1	Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливість суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень ку	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків	Робота на лекції	
				2	Семінарське заняття	1. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Основне правило визначення попиту на ресурси виробництва. Правило мінімальних витрат і максимізації прибутку. 2. Попит на ресурси в умовах досконалої і недосконалої конкуренції	Активна участь у виконанні практичних завдань	1,5
				4	Підготовка до заняття	Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: пп. 3-6		
ПНЗЕ 2.1	Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливість суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень ку	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків 1. Попит та пропозиція праці, визначення її ціни. 2. Капітал, як ресурс тривалого використання. 3. Підприємницькі здібності, їх характеристика, як фактора виробництва. Концепції прибутку	Робота на лекції	
				2	Практичне заняття № 5	Завдання 5. Обґрунтування оптимальних економічних рішень фірм щодо обсягів виробництва та цін продажу продукції за різних типів ринкових структур	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
					Поточна письмова контрольна робота № 3	Поточний контроль знань	4,0	
			СРС	4	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до поточного контролю знань		
ПНЗЕ 2.3	Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту 1. Загальна економічна рівновага. Ефективність виробництва, випуску, обміну. 2. Добробут: сутність, критерії, показники. 3. Перерозподіл доходу. Крива Лоренца	Робота на лекції	
				2	Практичне заняття № 6	Теоретичні та практичні аспекти теорії ринкових структур	КОЛОКВІУМ	10,5
				4	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, Підготовка до колоквиуму		

Закінчення табл. 11.1

ПНЗЕ 2.3	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	Робота на лекції	
				2	Семинарське заняття	Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства 1. Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці. 2. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. Теорема Коуза. 3. Суспільні блага: їх види та особливості. Ефективний обсяг виробництва суспільних благ. 4. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави		
			СРС	4	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття		
СЕСІЯ			Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
				2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету		
			СРС	12	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів		
Усього годин			144	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100
з них								
аудиторні			68	47 %	поточний контроль			60
самостійна робота			76	53 %	підсумковий контроль			40

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2								
1	2	3-4	5	6	7-8	9	10	11	12	13	14	15	16	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14		
0,5	1,5	6,0	1,5	1,5	6,0	0,5*	1,5	4,5	1,5	1,5	1,5	4,5	7,5*		
Колоквіум							Колоквіум								
10							10								

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Семінарські та практичні заняття	Стаття. Тези. Есе	Експрес-опитування, тестування	Вирішення практичних та перевірка дом. завдань	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього	
Змістовий модуль 1. Теорія взаємодії виробника та споживача	Тема 1	1 тиждень	-	0,5	-		-	-	0,5	
	Тема 2	2 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
	Тема 3	3 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
		4 тиждень	-	0,5	-			4	-	4,5
	Тема 4	5 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
	Тема 5	6 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
	Тема 6	7 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	-	1,5
8 тиждень		-	0,5	-			4	-	4,5	
Тема 7	9 тиждень	-	0,5	-			-	10	10,5	
Змістовий модуль 2. Теорія ринкових структур	Тема 8	10 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
	Тема 9	11 тиждень	-	0,5	-			4	-	4,5
	Тема 10	12 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	1,5	
	Тема 11	13 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	-	1,5
		14 тиждень	-	0,5	-	0,4	0,6	-	-	1,5
	Тема 12	15 тиждень	-	0,5	-			4	-	4,5
	Тема 13	16 тиждень	-	0,5	7				-	7,5
Тема 14	17 тиждень	-	-	-				10	10	
Усього			-	7		9,0	16	20	60	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Базылев Н. И. Микроэкономика : учебн. пособ. / Н. И. Базылев, С. П. Гурко. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 206 с.
2. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія : навч. посібн. / за ред. проф. Г. І. Башнянина і доц. О. В. Щедрої. – Львів : Новий світ. – 2000. – 2007. – 640 с.
3. Вечканов Г. Микроэкономика / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. – 7-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 286 с.
4. Емцов Р. Г. Микроэкономика : учебник / Р. Г. Емцов, М. Ю. Лукин. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, Изд. "ДИС", 1997. – 320 с.
5. Ивашовский С. Н. Микроэкономика : учебник / С. Н. Ивашовский. – 3-е изд., испр. – М. : Дело, 2002. – 416 с.
6. Кац М. Микроэкономика / М. Кац, Х. Роузен ; под ред. И. Пустовалова. – Мн. : Новое знание, 2004. – 828 с.
7. Климов С. М. Микроэкономика : учебн. пособ. / С. М. Климов, А. П. Семин, Т. А. Федорова. – СПб. : ИВЭСЭП, "Знание", 2003. – 350 с.
8. Лемешевский И. М. Микроэкономика (Экономическая теория. Ч. 2) : учебн. пособ. для вузов / И. М. Лемешевский. – Мн. : ООО "ФУАинформ", 2003. – 720 с.
9. Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика В 2 т. Т. 1 / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. – Баку : Изд. "Азербайджан", 1992. – 400 с.
10. Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика В 2 т. Т. 2 / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. – Баку : Изд. "Азербайджан", 1992. – 400 с.

11. Микроэкономика : учебн. пособ. / под ред. М. И. Плотницкого. – М. : Новое знание, 2003. – 426 с.
12. Микроэкономика : учебник: в 2-х т. / общ. ред. В. М. Гальперина. – СПб. : "Эконом. школа", 1999. Т. 1. – 348 с.; т. 2. – 503 с.
13. Мікроекономіка : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 678 с.
14. Мэнкью Н. Принципы микроэкономики / Н. Мэнкью. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 560 с.
15. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : учебник для вузов / Р. М. Нуреев. – 2-е изд., изм. – М. : Норма, 2005. – 576 с.
16. Попов О. Є. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О. Є. Попов, В. І. Отенко, І. М. Колесніченко та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента О. Є. Попова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 336 с.
17. Пиндайк Р. Микроэкономика / Р. Пиндайк ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2002. – 608 с.
18. Самуэльсон П. Экономика. В 2 т. / П. Самуэльсон ; пер. с англ. Т. 1. – М. : НПО "Алгон" ВНИИСИ "Машиностроение", 1994. – 336 с.
19. Самуэльсон П. Экономика. В 2 т. / П. Самуэльсон ; пер. с англ. Т. 2. – М. : НПО "Алгон" ВНИИСИ "Машиностроение", 1994. – 416 с.
20. Селищев А. С. Микроэкономика / А. С. Селищев. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 448 с.
21. Сотников В. И. Микроэкономика в структурно-логических схемах / В. И. Сотников, Ю. В. Сотникова. – Х. : Издательский Дом "ИНЖЭК", 2004. – 252 с.
22. Тарануха Ю. В. Микроэкономика : учебник / Ю. В. Тарануха, Д. Н. Земляков ; под общей ред. А. В. Сидоровича ; МГУ им. М. В. Ломоносова. – М. : Изд. "Дело и Сервис", 2002. – 304 с.
23. Тарасевич Л. С. Микроэкономика : учебник / Л. С. Тарасевич, П. И. Гребенников, А. И. Леусский. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Юрайт-Издат, 2006. – 374 с.
24. Франк Р. Х. Микроэкономика и поведение / Р. Х. Франк. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 696 с.
25. Экономическая теория : учебник / под общ. ред. акад. В. И. Видяпина, А. И. Добрынина, Г. П. Журавлевой, Л. С. Тарасевича. – Изд. испр. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2005 – 672 с.

12.2. Додаткова

26. Базилевич В. Мікроекономіка : опорний конспект лекцій / В. Базилевич. – К. : Четверта хвиля, 1998. – 248 с.

27. Базилінська О. Я. Мікроекономіка : навч. посібник для студ. / О. Я. Базилінська, О. В. Мініна ; за ред. О. Я. Базилінської. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 349 с.

28. Білецька Л. В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 651 с.

29. Бриль М. С. Тест лекції " Витрати виробництва і теорія фірми" з курсу "Мікроекономіка" / М. С. Бриль. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 31 с.

30. Буряк П. Ю. Мікроекономіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / П. Ю. Буряк, О. Г. Гупало, І. В. Стасюк ; Львівська держ. фін. акад. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 367 с.

31. Веблен Т. Ограниченность теории предельной полезности / Т. Веблен // Вопросы экономики. – 2007. – № 7. – С. 86–102.

32. Вініченко І. І. Мікроекономіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / І. І. Вініченко, Н. В. Дацій, С. О. Корецька ; Гуманітарний університет "Запорізький інститут державного та муніципального управління". – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 266 с.

33. Галушка З. Развитие теории благосостояния: противоречия или невозможность применения эффективных решений / З. Галушка // Экономическая теория. – 2008. – № 1. – С. 22–29.

34. Горобчук Т. Т. Мікроекономіка : навч. посібн. / Т. Т. Горобчук. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 271 с.

35. Горошко М. Ф. Мікроекономіка. Тести. Ситуації. Задачі : навч. посібн. / М. Ф. Горошко, В. В. Кулішов. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2003. – 360 с.

36. Дерябина М. Реформирование естественных монополий: теория и практика / М. Дерябина // Вопросы экономики. – 2006. – № 8. – С. 17–26.

37. Джуха В. М. Микроэкономика : учебн. пособ. для вузов / В. М. Джуха. – Ростов н/Д ; М. : МарТ, 2004. – 256 с.

38. Долан З. Дж. Микроэкономика. / З. Дж. Долан, Д. Линдсей ; пер. с англ. – СПб. : Изд. АО СП "Оркестр", 1994. – 446 с.

39. Економічна теорія : посібник вищої школи / за заг. ред. Є. М. Воробйова. – Київ – Харків, 2001. – 703 с.
40. Задоя А. О. Мікроекономіка : курс лекцій та вправи / А. О. Задоя. – К. : Знання, 2002. – 212 с.
41. Кириленко В. І. Мікроекономіка : навч. посібн. для студентів екон. спец. вузів / В. І. Кириленко. – К. : Таксон, 1998. – 336 с.
42. Клішова О. Економічна раціональність: сутність і різновиди / О. лішова // Экономическая теория. – 2008. – № 3. – С. 40–52.
43. Колесніченко І. М. Мікроекономіка=Microeconomics : практикум / І. М. Колесніченко, В. М. Філатов. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 227 с.
44. Косік А. Ф. Мікроекономіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2008. – 436 с.
45. Костусев О. Конкуренція і монополія в їх історичній динаміці / О. Костусев // Економіст. – 2003. – № 5. – С. 86–90.
46. Кулішов В. В. Мікроекономіка: Основи теорії і практики : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів освіти / В. В. Кулішов. – Львів : Магнолія, 2004. – 331 с.
47. Курс экономической теории: Общие основы экономической теории, микроэкономика, макроэкономика : учебное пособие / под ред. А. В. Сидоровича. – М. : МГУ, Дис, 1997. – 736 с.
48. Лісовий А. В. Мікроекономіка : навч. посібн. / А. В. Лісовий. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 207 с.
49. Лісовицький В. М. Мікроекономіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / В. М. Лісовицький. – 3-тє вид., доп. перероб. – К. : Кондор, 2007. – 163 с.
50. Маевский В. Об инструментах экономической политики / В. Маевский, Э. Ахатова // Вопросы экономики. – 2007. – № 10. – С. 27–42.
51. Максимова В. Ф. Микроэкономика : учебник / В. Ф. Максимова. – 3-е изд., перер. и доп. – М. : Соминтэк, 1996. – 265 с.
52. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1993. – 618 с.
53. Микро-макроэкономика : практикум / под общ. ред. Ю. А. Огибина. – СПб. : Литера плюс "СПб. Оркестр", 1994. – 432 с.
54. Микроэкономика : учебник для студ. учеб. завед. / под ред. Е. Б. Яковлевой. – 6-е изд. – М. ; СПб. : Понск, 2003. – 368 с.

55. Мініна О. В. Мікроекономіка : навч. посібн. / О. В. Мініна, О. Я. Базилінська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 349 с.
56. Мудрук Р. Модель поведінки споживача як фактор національної продовольчої безпеки / Р. Мудрук // Економіка України. – 2008. – № 8. – С. 80–89.
57. Нарижна Л. Д. Мікроекономіка в схемах : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л. Д. Нарижна, Л. Н. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 156 с.
58. Павленко І. М. Мікроекономіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / І. М. Павленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 287 с.
59. Пода А. К. Мікроекономіка. Збірник задач для студентів економічних спеціальностей : навч. посібн. / А. К. Пода, О. П. Вашків, Л. Л. Куц. – К. : ІКДО, 1995. – 124 с.
60. Радіонов І. Загальна макроекономічна рівновага: зміст теорій та можливості застосування / І. Радіонов // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 81–93.
61. Сборник задач по микроэкономике. К "Курсу микроэкономики" Р. М. Нуреева / гл. ред. д.э.н. Р. М. Нуреев. – М. : Изд. НОРМА. – 2002. – 432 с.
62. Симкина Л. Г. Микроэкономика : учебник / Л. Г. Симкина, Б. В. Корнейчук. – СПб. : Питер, 2002. – 464 с.
63. Слухай С. В. Довідник базових термінів та понять з мікроекономіки / С. В. Слухай. – К. : Лібра, 1998. – 256 с.
64. Старостенко Г. Г. Мікроекономіка : навч. посібн. / Г. Г. Старостенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 152 с.
65. Тарануха Ю. В. Микроэкономика (в структурно-логических схемах) : учебно-метод. пособие / Ю. В. Тарануха ; под общ. ред. А. В. Сидоровича. – М. : Дело и сервис, 2002. – 304 с.
66. Тигова Т. Н. Микроэкономика : краткий курс лекций / Т. Н. Тигова. – 2-е изд. испр. – К. : МАУП, 2000. – 65 с.
67. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, "отношенческая" контрактация / О. И. Уильямсон ; пер. с англ. – СПб. : Лениздат; CEV Press, 1996. – 702 с.
68. Українська Л. О. Мікроекономіка: основи ринкової поведінки : навч. посібн. / Л. О. Українська, М. В. Куркін. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2000. – 91 с.

69. Филлюк Г. Соціально-економічні наслідки монополізму: теоретичний і практичний аспекти / Г. Филлюк // Економіка України. – 2008. – № 1 – С. 30–40.
70. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи ; пер.с англ. 2-го изд. – М. : Дело ЛТД, 1995. – 864 с.
71. Фомина М. Микроэкономика: основы теории и практикум : учебн. пособ. / М. Фомина. – Х. : ИНЖЭК, 2005. – 278 с.
72. Хайман Д. Н. Современная микроэкономика: анализ и приложения / Д. Н. Хайман ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – 384 с., Т.2. – 384 с.
73. Экономика : учебник / под ред. А. С. Булатова. – М. : Юристъ, 2002. – 605 с.
74. Экономическая теория / под общ. ред. В. И. Видяпина. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 714 с.
75. Яковлева Е. Б. Микроэкономика / Е. Б. Яковлева. – М. ; СПб. : Поиск, 2002. – 253 с.
76. Ястремський О. І. Основи мікроекономіки : підручник / О. І. Ястремський, О. Г. Гриценко. – К. : Знання, 1998. – 674 с.

12.3. Інформаційні ресурси

77. Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>.
78. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
79. Міністерство доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/ru/>.
80. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
81. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
82. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
83. Экономика и управление на предприятиях : научно-образовательный портал. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.eup.ru.

12.4. Методичне забезпечення

84. Збірник завдань з навчальної дисципліни "Мікроекономіка" для студ. усіх напр. підгот. всіх форм навч. [Текст] / укл. В. І. Сотніков, О. О. Стрижак ; Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 66 с.

85. Методические рекомендации к самостоятельному изучению учебной дисциплины "Микроэкономика" для иностр. студ. всех напр. подгот. всех форм обуч. [Текст] / сост.: А. Е. Попов, Н. И. Бережная, И. М. Колесниченко ; Харьковский национальный экономический университет. – Х. : ХНЭУ, 2013. – 79 с.

86. Тестові завдання для перевірки знань з навчальної дисципліни "Мікроекономіка" для студ. усіх напрямів підготовки всіх форм навч. [Текст] / укл. І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко ; Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 98 с.

87. Тестові завдання для перевірки знань з навчальної дисципліни "Мікроекономіка" для студ. усіх спец. всіх форм навч. [Текст] / укл. І. М. Колесніченко, В. М. Філатов ; Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 82 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Мікроекономіка" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки					
Розробляти оптимальні економічні рішення з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	Основні економічні проблеми та шляхи їх вирішення на мікрорівні	Знання сутності, мети і концептуальних основ мікроекономічного аналізу	Будувати криву виробничих можливостей за критерієм оптимального вибору в умовах обмеженості економічних ресурсів	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації економічних рішень суб'єктів господарювання на мікрорівні	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових економічних проблем суб'єктів господарювання на мікрорівні з використанням практичного інструментарію мікроаналізу
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінки споживача					
Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання, виходячи з умови їхньої раціональності	Основні положення теорії поведінки споживачів з кардиналістських позицій	Знання основних положень та інструментів дослідження кардиналістської теорії щодо обґрунтування оптимального споживчого вибору	Моделювати поведінку споживача з урахуванням спадної граничної корисності блага	Презентувати результати визначення найбільш ефективного господарського рішення споживача	Відповідальність за обґрунтування оптимальної моделі поведінки споживача з кардиналістських позицій

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача					
Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з умови їхньої раціональності та обмежень, що накладаються на їхні можливості	Основні положення теорії поведінки споживачів з ординалістських позицій	Знання основних положень та інструментів дослідження ординалістської теорії щодо обґрунтування оптимального споживчого вибору	Знаходити оптимальний варіант вибору споживача на основі інструментарію теорії порядків	Презентувати результати визначення оптимального споживчого вибору	Відповідальність за обґрунтування оптимальної моделі поведінки споживача з ординалістських позицій
Тема 4. Аналіз поведінки споживача					
Здійснювати обґрунтований вибір економіко-математичних методів та моделей для формування ефективних економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність та принципи побудови графічних моделей "дохід-споживання" та "ціна-споживання"	Знання наслідків зміни цін і доходу споживача на споживчий вибір	Виконувати графічну побудову ліній "дохід – споживання", "ціна – споживання"	Презентувати результати визначення оптимального споживчого вибору	Застосовувати методи графічного моделювання для формування ефективних економічних рішень споживачів та прогнозування їхньої поведінки
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини					
Здійснювати обґрунтований вибір інструментів та моделей для формування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність понять "часткова ринкова рівновага", "еластичність попиту та пропозиції"	Знання дії законів попиту та пропозиції та особливостей впливу їхніх цінових і нецінових детермінант; показників еластичності попиту та пропозиції	Моделювати ситуації порушення ринкової рівноваги й давати їх характеристику	Презентувати результати застосування критеріїв оптимальності до аналізу ринкових взаємодій	Самостійно визначати ринковий оптимум, аналізувати поведінку суб'єктів ринкової взаємодії за допомогою графічних моделей

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства					
Визначати способи формалізації та реалізації оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання з використанням практичного інструментарію мікроаналізу	Сутність понять "мікроекономічна модель підприємства", "виробнича функція" та її видів	Знання умов вибору комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску	Обґрунтовувати оптимальну мікроекономічну модель підприємства з позицій технологічної та економічної ефективності виробництва.	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо реалізації оптимальної мікроекономічної моделі підприємства	Відповідальність за обґрунтування оптимальної мікроекономічної моделі підприємства
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника					
Визначати оптимальні економічні рішення суб'єктів господарювання, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості	Сутність оптимуму товаровиробника та виробничих функцій підприємства у коротко- та довгостроковому періодах	Знання мікроекономічного інструментарію теорії виробництва	Знаходити оптимум товаровиробника за допомогою інструментарію теорії виробництва	Презентувати результати обґрунтування оптимуму товаровиробника у коротко- та довгостроковому періодах	Приймати ефективні економічні рішення щодо визначення оптимуму товаровиробника у коротко- та довгостроковому періодах
Тема 8. Витрати виробництва					
Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність понять "витрати виробництва", "оптимальний обсяг виробництва" та "мінімально ефективний розмір підприємства"	Усвідомлення взаємозв'язку між функцією виробництва та функцією витрат підприємства у коротко- та довгостроковому періодах	Обчислювати величину витрат виробництва та основні показники, що характеризують ефективність стратегії підприємства у коротко- та довгостроковому періодах	Презентувати результати обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру діючого підприємства та його оптимальної потужності	Відповідальність за економічне обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру діючого підприємства та його оптимальної потужності

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції					
Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність понять "ринкова структура", "ринкова модель", "ринок досконалої конкуренції" та його особливості	Знання <i>принципових ознак ринку досконалої конкуренції та правил визначення оптимального обсягу виробництва фірм на ньому</i>	Обґрунтовувати рішення фірм щодо оптимального обсягу виробництва в умовах ринку досконалої конкуренції	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень фірм в умовах ринку досконалої конкуренції	Відповідальність за оптимальність економічних рішень фірм в умовах ринку досконалої конкуренції
Тема 10. Монопольний ринок					
Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність понять "монополія", "ринкова (монопольна) влада" та її показники	Знання <i>принципових ознак монопольного ринку та правил визначення ціни й оптимального обсягу виробництва фірм на ньому</i>	Обґрунтовувати рішення фірм щодо ціни та оптимального обсягу виробництва в умовах монопольного ринку. Обчислювати показники монопольної влади	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень фірм в умовах монопольного ринку	Відповідальність за оптимальність економічних рішень фірм в умовах монопольного ринку
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція					
Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність та особливості функціонування ринків олігополії та монополістичної конкуренції	Знання <i>принципових ознак ринків монополістичної конкуренції й олігополії та правил визначення ціни й оптимального обсягу виробництва фірм на них</i>	Обґрунтовувати рішення фірм щодо ціни та оптимального обсягу виробництва в умовах ринків монополістичної конкуренції та олігополії. Обчислювати показники монопольної влади	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень фірм в умовах ринків монополістичної конкуренції та олігополії	Відповідальність за оптимальність економічних рішень фірм в умовах ринків монополістичної конкуренції та олігополії

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків					
1	2	3	4	5	6
Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливості суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень	Сутність та особливості функціонування факторних ринків	Знання особливостей попиту і пропозиції факторів виробництва та механізму визначення їхніх цін у різних ринкових структурах	Обґрунтувати оптимальний вибір товаровиробника щодо факторів виробництва. Визначити ринкову ціну виробничих факторів	Презентувати результати визначення оптимального вибору товаровиробника щодо факторів виробництва	Відповідальність за точність і коректність результатів визначення оптимального вибору товаровиробника щодо факторів виробництва
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту					
Проводити аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливості суб'єктів господарювання та зумовлюють якість прийняття економічних рішень	Сутність понять "загальна економічна рівновага", "Паретоефективність", "ефективність виробництва та обміну"	Розуміння взаємозв'язку та взаємозалежності загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні. Знання основних теорем добробуту та показників рівня життя	Обчислювати параметри загальної економічної рівноваги та показники рівня життя. Побудувати криві Лоренца, виробничих можливостей та контрактів	Презентувати результати визначення параметрів загальної економічної рівноваги та показників рівня життя	Відповідальність за точність і коректність результатів визначення параметрів загальної економічної рівноваги та показників рівня життя
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства					
Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень суб'єктів господарювання	Сутність понять "інститути", "зовнішні ефекти", "провали ринку", "суспільні блага" та "суспільний вибір"	Знання принципів функціонування інституціонального середовища суб'єктів ринку, основ теорії суспільного вибору щодо регулювання зовнішніх ефектів та забезпечення випуску суспільних благ	Обчислювати величину трансакційних витрат та зовнішніх ефектів	Презентувати результати визначення величини трансакційних витрат та зовнішніх ефектів	Відповідальність за точність і коректність результатів визначення величини трансакційних витрат та зовнішніх ефектів

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми та плани семінарських занять.....	19
6. Теми практичних занять.....	21
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	22
7. Самостійна робота.....	24
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики.....	29
8. Індивідуально-консультативна робота.....	35
9. Методи навчання.....	36
10. Методи контролю.....	42
11. Розподіл балів, які отримують студенти.....	50
12. Рекомендована література.....	59
12.1. Основна.....	59
12.2. Додаткова.....	61
12.3. Інформаційні ресурси.....	64
12.4. Методичне забезпечення.....	65
Додатки.....	66

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МІКРОЕКОНОМІКА"
для студентів галузі знань
0305 "Економіка та підприємництво"
всіх форм навчання**

Укладачі: **Колесніченко Ірина Михайлівна**
Литвиненко Андрій Володимирович

Відповідальний за випуск **Попов О. Є.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 214 ЕВ. Обсяг 72 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*